

POKOLTÓ

Aznap, amikor a román tartalékos helyőrség kivonult a városból, Szabó Rumó segédfogalmazó a polgármesteri hivatal súlyos Continental márkájú írógépét a Kraszna folyóba ejtette. A zsidó templom alatti vashíd korlátjáról fordult a mélybe a szerkezet.

Rumó derékig a vízben állva keresgélte, de úgy látszott, az iszap nyomtalanul elnyelte, nem bukkant a nyomára. Negyed óránál tovább nem is tudott időzni a vízben, rohannia kellett a hivatalba, amely üresen tátongott. A távozó adminisztráció már lassan egy hete átadta az épületet, de rendet teremteni még mostanra sem sikerült. A honvédeket érkezni délután kétónél hamarabbra senki sem tette, de addig még ezerféle tennivaló akadt. A laktanyában nem volt ágy, ahogy melleleg a kórházban sem, mert a kivonulók eladták, ezért még nem volt világos, hogy a magyar katonák hol és miben fognak aludni.

A bevonulás híre óta doktor Udvary, a fogadóbizottság elnöke éjjel-nappal az előkészületeken dolgozott, és ehhez szüksége volt Rumóra is.

Az írógép pénteken romlott el, és mivel a tartalékgépet éveken átalkatrésznek használták, Rumót elszalasztották a Vészka javítóműhelyébe. Csak utána jutott eszébe valakinek, hogy a Lázár-féle boltban eladó egy masina. Udvary telefonált Lázárnak, aki a segéddel azonnal átküldette az új gépet. Nem volt sürgető a Continental, de amikor Vészka mester megjavította, Rumó úgy gondolta, jó lesz azt is üzembe állítani, és elhozta a műhelyből. Csakhogy aznap még egy üzenetet is rábíztak, azt kellett kézbesítenie a Krasznán túlra. Ezzel sem lett volna gond, viszont csak azután jutott eszébe, amikor már az írógépet cipelve elindult, hogy az üzenet a zsebében lapul. Bosszúsan úgy döntött, átkutyagol a vashídon írógépestől, átadja az üzenetet, és csak utána megy a Continentallal együtt vissza a bizottságba. A vashídon azonban már érezte, hogy kikészült. A híd korlátjára helyezte a gépet, fél kézzel előcibálta zsebéből a cigarettatárcáját. Rágyújtani a szél miatt sehogy sem tudott, elengedte a gépet, ami azonnal átbucskázott a keskeny peremű korláton, és nagyot csobbanva elmerült a folyóban.

A híd alatt a néhol derékig érő vízben Szabó Rumó érezte, komoly esélye van a hűlésre, de abban is bízott, hogy hamar megleli a masinát. Ahogy a vízben toporgott, meghallotta, hogy a faluról ünnepelni érkező szekerek

énekelve átdobognak fölötte a hídon. Egy pillanatra megdermedve figyelt, nem hall-e lovasokat is közöttük. Elképzelte, hogy ha a lóháton ünnepelni érkező apja elé vizesen, iszapos ruhával állna, az mit szólna. De csak szekeket hallott.

Mi az istennyilának jönnek ezek ilyen korán, motyogta Rumó, és még egyszer utoljára előregörnyedve beletúrta kezét az iszapba. A meder alján lerakódott hordalék olyan puha volt, mintha légnemű anyagba mélyesztette volna ujjait. Selymes, az érintéstől bodrozódó szivacsba. Nézte maga előtt a vizet, ahogy lihegve matatott a mederben, várta, hogy a keze végre beleakad a masinába, de nem így történt.

Hová az úristenbe eshetett, dühöngött, mert úgy számította, minden lehetséges talpalatnyi helyet átkutatott már.

Káromkodva, vizesen, ügyel-bajjal kievickélt a partra, és megátkozta az írógépet. Hazarohant átöltözni, utána azonnal befutott a hivatalba. Csak a hivatalban, Udvary doktornak panaszkodva vette észre, hogy valami megvágta az ujját. Nem vérzett, de a seb viszonylag mély volt. Nem emlékezett, hogy a héten bármikor történt volna vele valami, és a vízben kutakodva sem vágta meg magát, úgy hitte. Hirtelenjében leragasztotta, azután rohant föl a református templomhoz, hogy ránézzen a dalárdistákra, akik az ünnepi énekműsor főpróbáját tartották.

A presbiterek padjából hallgatta az éneket. Vajon honnan kaparták elő a kottákat, töprengett, mert ezeket húsz évig tilos volt énekelni. Vagy új keletűek volnának, az sem kizárt.

Égő arcát legszívesebben a templom hideg falához mártotta volna, de ahhoz fel kellett volna állnia. Tagjaiban, főképp a vádlijában ólomnehézeket érzett. A lába nem akart engedelmeskedni, mintha nem is tartozott volna már hozzá. Szétfutkosta az elmúlt napokat. Nem volt elég, hogy Somlyón rábízták a díszkapu és a színpad felállításának irányítását, a dalárdát és a szavakat, egy teljes napot szekéren kellett töltenie és végigjárnia a Berettyó mentén a falvakat, összeállítani a díszfelvonulás sorrendjét. A Berettyó melletti falvak között több problémás helységben is járt, például Valkón, ahol jelentős számú román lakosság élt. Azt a megbízást kapta, hogy a pópával itt külön kell tárgyalnia, hogy esetleg nem képviseltetnék-e ők is magukat, de aztán mégsem ment be hozzá. Majd azt hazudja a bizottságban, hogy nem voltak otthon, döntötte el. Kínosan érezte volna magát, és úgy gondolta, megalázó lenne a pópa számára is.

Ha már Valkón volt, meglátogatta a keresztanyját. Mária angyóm először nem ismert rá, utána rögtön sopánkodni kezdett, hogy milyen világot

élünk, hogy a fiú nem beszél az apjával. Rumó már bánta a látogatást, nagynénje, aki egyben keresztanyja is volt, az ő és az apja helyzetére célzott. A látogatás így sietősre sikeredett, Mária ángyóm végül úgy engedte el, hogy feltétlenül leteszi sértettségét, és benéz az apjához.

Véletlenül tudta, hogy az apja, Szabó Gyuri lovasbandériummal készül belovagolni a honvédek fogadására. De azt is tudta, hogy ehhez nem kell ő az apját meglátogassa, elég, ha a pappal egyeztet, aki egy szekéren ülve vezeti a küldöttséget. Legalábbis azt hiszi, hogy vezérli, mert Rumó tudta, hogy az apja fog az élen lovagolni. A második legnagyobb földesúr Bagoson, a bandérium kiállítója nem fogja a pap szekere után nyelni a port. A látogatást ezért igazán rövidre akarta fogni Bagoson. Ám amikor leszállott a szekérről, és belépett a parókiára, a papné rögtön belékarolt, és ott fogták ebédre. Falunk szülötte, hogysisne, aztán meséljen nekünk valamit a városról.

Rumó kénytelen volt asztalhoz ülni. Mi látszik ide Somlyóból, hát hiszen semmi, a pénteki hetivásár ha. És igaz-e, hogy. Igaz, minden igaz, helyeselt Rumó, és ette a galuskát a friss csirkepörkölttel. Hogy ilyen váratlanul, gyorsan megoldódott ez a kérdés, ki hitte volna. Hittünk, mindig is bíztunk benne. De tényleg váratlanul jött. Persze, aki tud olvasni a sorok között, az előre sejtette, de mi itt falun.

Egy bicikliző szakaszt Bagosra is vártak, Rumó már Valkóra menet látta a Bodolai-ház előtt a díszkaput. A templomtól adtuk a fenyőgallyakat, Kethely nem akart a kastélyparkból, nem lehet bárhogy nekiesni az ő fáinak. Télen gallyal, szeptemberben akkor sem, ha jönnek a magyarok. Nevettek.

Kethelynek oka volna pedig ünnepelni, a földtörvények alaposan leharapdáltak a birtokából, jó, hogy a kastélyának még ő az ura, s nem vitte el az adósság. A fia, Pipi fehér lovon járkal, mint a kormányzó. Fehér ló nincsen, esetleg szürke, deres, tiszta fehér, hófehér nincsen, genetikailag lehetetlen. De, de, egy azért van. Nevettek.

Hogy jön-e a kormányzó Somlyóra. Nem tudni, most még biztos nem, Kolozsvárra tart. Csak nem fog lóháton idáig vágatni. Hát nem. Páncélozott vonattal Kolozsvárra, ha már a gyalogos egységek átlépi a város határát Szászfenesen. Hallani sokfélét, hogy Maniu mikre buzdít, és hogy a Monostoron tüntetések voltak a román lakosság részéről. Majd a katonai közigazgatás elintézi. Jó, hogy nekünk is jut egy árva kerékpáros szakasz. Hátha még lovas szakaszt is küldenek. A dandárja Somlyónak tart, Nagyfalunál leválnak a kijelölt szakaszok, s tekernek föl Bagosnak, a Berettyón fölfelé. Szétáradnak, mint vér az erek hálózatába. Csak jöjjenek. Nehéz az átállás, hirtelen jött minden, 3-án a kormányzó bejelentette, s már meg is

indultak. Te csak ne panaszkodj, Rumó, jó helyen vagy, első sorból látsz mindent. Nem is panaszkodik. Csend. Hát az apáddal. Söhajt, sokat nem mozdult előre az ügyük. De miért is a nagy vita. Azért a kis semmiségért, az elvi dolgokért. Nem akarok orvos lenni, ennyi az egész. Hát ti tudjátok. Mi. S ha most betoppanna, fognám a kalapom, és mennék.

De így is menni kell. Nagyfalu, Zovány. Hátha még Ipp is belefér aznapra.

Ipp végül nem fért bele. A zoványi hármás pincesoron mire mindegyik teraszt végigjárta, elnehezedett este lett. Zsongott a hegy. Eh, legyintett, a nyavalya szekerezik még tovább, az ippiak megoldják, menjenek Margittára, várják ott a honvédeket. Somlyón lesz elég falusi nép.

A kántor cigányokat szerzett, nótáztak. Nem kérdezték, hogy már lehet-é azokat a dalokat, amiket múlt héten még csak a homokba vajt pince legmélyén mertek. Most meg a lyuk elé épített prэшház tornácán. A segédjegyző sem csitította őket, sőt, örült, hogy nem Bagoson szakadt rá az este. A parókián majd meghál, hajnalban meg visszaszekerezik Somlyóra.

A tervekre nehéz veresbort locsoltak, a hajnal a teraszosított pincesoron érte. A középső soron voltak. A segédjegyző éjfél körül félrevonult könnyíteni magán, és csak egy óra múlva tért vissza. Elvétette a prэшházat, hiába szólt a cigányzene. A legfelső soron lyukadt ki, ahonnan be lehetett látni a vidéket. Pincéről pincére járt, mert szentül hitte, hogy jó helyen keresgél. A felső sor azonban csendes volt, csak egy prэшházban látott világot. Benyitott. A falhoz húzott lócán egy férfi és egy nő ült. Ölükben két kisgyerek aludt, ülőhelyzetből dőltek szüleiknek. A segédjegyző meglepetten nézte a kimerevített képet. A két ébren lévő ember a részeg segédjegyzőre meredt, de nem szóltak semmit. Hallhatták a ricsajozást. Rumó állt még egy darabig, aztán csendben behúzta maga után az ajtót. Imbolyogva megfordult, csodálkozva figyelte, ahogy lába önálló életre kel, és viszi lefelé a gyalogösvényen. A kántorba botlott, aki a keresésére indult.

Mondja, kérdezte a kántort reggel, nem szakad egymásra ez a sok pince, ahogy lefelé zörögtek? Az egész hegyoldalt kilyuggatták, mint a parti fecskék. Laknak is errefelé? A kántor sápadtan szuszogott mellette a bakon, nem tudott megszólalni, végül a templom előtt lefordították a kocsissal a szekérről. Rumó látta, hogy még mielőtt bemenne a templomudvarra, az útszéli fát ölelgetve kiokádja magából az éjszakát.

Ha nem sietnének, beléphetnének a zoványi fürdőbe, szólt oda Rumó a kocsisnak, de az pont olyan sápadtan hallgatott, mint a kántor. Eszébe jutott

a felső soron a család a préházból, tudni szeretne volna, hogy kik azok, de nem volt kitől megkérdezze.

Rumó végignézett az úton. Szóval itt fog elhaladni a katonai konvoj. Most még minden csendes volt. A szekér úgy rázta, hogy majdnem elment a kedve, hogy végiggondolja, mi lesz itt két nap múlva, 7-én, ha megérkezik a dandár. De végül is a munkaköri leírásába tartozott, hogy mindent alaposan előkészítsen. Akkor abból miért hiányozna az országút számbavétele, amin a honvéd lába fog masírozni.

A kocsis a kátyúkat kerülgette, a nagyját a kisebbek kedvéért. Hát, ez az út jó lesz, ha nem szegi kedvét a bevonulóknak. Elhessegette a gondolatot. A csatatereken rosszabb lesz az út, ha egyáltalán lesz út. S hát csatatér? Arra inkább nem akart gondolni.

De ez a kátyús borzadály azért egy tankot is képes megállítani. Szétrázza alkotrészeire, ha nem másképp. Káromkodott. De nem volt mit tenni. Legalább látják a valóságot, hogy itten miben élünk. Lehet a visszapott országgon munkálkodni, javítani, mindjárt az utat, van miért dolgozni, ha már visszajöttek.

Jobb lenne gyalogosan jönniük, tűnődött Rumó. Nem döcögne velük így a szekér. Biciklis szakaszok, lovasok, motorizált egységek mind lesznek, egyeseken, ezen a rossz úton. Aztán a vidék. Most még minden csendes valóban, de majd szombaton. Szombaton minden megváltozik. A házakat nézte az út szélén. Létezik, hogy emberek laknak benne, és még nem is értik, fel sem fogták, mi fog itt történni? És a család a préházban, ők vajon értik, mi következik? Miért nem mondtak semmit? – töprengett rajtuk.

Kibirhatatlanul fáj a feje. Csak a zoványi fürdőre tudott gondolni, de az már hol volt. Vissza nem fordulhattak. Majd akkor Pokoltóra. Danilovicsnénál hamar felforr a víz. A kocsist elküldi a város szélén, ő maga hajt fel Pokoltóra. Így lesz. Csak lennének már ott, ha már látszana a Magura legalább.

Aztán az jutott eszébe, Danilovicsnéhoz mégsem mehet kocsis nélkül. Hogy nézne ki, ha ő fogná a gyepplőt. Nem a segédjegyző megy fel Pokoltóra, hanem Szabó Rumó, a bagosi földbirtokos fia. Danilovicsné is így tudja, annak megfelelő fogadásban részesíti.

Nem sokszor, de néha megengedte ezt a kis luxust magának, hogy annak nézzék, aki ő maga sem akart lenni.

Ebbe pedig sem a híd alatti keresgélés, sem a szekérhajtás nem fért bele. Na, Imre, gyerünk fel Pokoltóra!

A kocsis azonban most sem felelt, csak rácsapott erőtlenül a lovakra.

A dalárda végezetül a himnuszt énekelte el, arra már csak fölállt. A fal érintése valóban jólesett neki. Hogy lehet, hogy télen-nyáron jéghideg a templom fala?

Innen, a templomtól csak egy lépés a Szőlő utca, számolgatta. A dalárda tűrhető volt, miért ne ugrana fel Eller Gizéhez, töprengett. Észre senki nem veszi, akkor meg mitől fél.

Nem, úgy döntött, mégsem kockáztat, Gizi valószínűleg nincs is odahaza. Mióta híre kelt, hogy a bevonulással a *Szilágyosmlyó* laphoz felkérlik főmunkatársnak, csak ide-oda röpköd, mint egy buzgó méhecske, ami érzi a nyiladozó akácvirágból felcsapó pollent keringeni a levegőben.

Az apjával nem azért különbözött össze, mert elvetette az orvosi pályát, hanem mert hírbe hozták Eller Gizivel. Bagoson úgy tudták, elvált nővel nem szabad összeállnia egy reményteljes ifjúnak, akinek ráadásul az előző férje zsidó volt. A bagosi papné is tudta, mégis megkérdezték, amikor a felvonulás ügyében náluk járt, ezért is nem mondott igazat. Színházat ő is tud játszani.

Bárcsak otthon lelné, nyögött, és újra a falhoz támasztotta magát. A dalárda tagjai elégedetten fogtak kezét egymással, és váltig fogadkoztak, hogy nem lesz ennél szebb fogadási ceremónia Erdélyben. A segédjegyző megvárta, míg mindenki kimasírozik a templomból, utána ő is kisurrant az ajtón. A hegy aljának kapaszkodó Egyház utcán nem találkozott senkivel, a Csorgó még kihaltabb volt. Bátorságra kapott. Élesen jobbra tért, a Szőlő utca szurdikjában folytatta. Loholt fölfelé, figyelmeztetnie kellett magát, hogy így mégsem állhat Gizi elé, ilyen csatakosan. Számolgatta, hogy Elemér, a Gizi öccse ilyenkor nem lehet otthon, mert nem szokott. Jó, hogy külön házban laknak, de egyik a másik tövében nőtt, szinte egy az udvar. Gizivel megegyeztek, hogy a nő jelet hagy kint, ha jöhet. Csak ők tudhatják, hogy mit. Észrevétlen, semmi jel az, de ők ketten látják.

A Gizi házával szemközti földfalon kapaszkodó somfa ágán azonban nem látta a bádogcsuprot. Csalódottan sóhajtott. Megtörölte izzadt homlokát a zsebkendővel. Neki kéne vágnia a hegynek, töprengett, megkeresnie a nőt. Azután rémülten kapott észbe. Hiszen mindjárt itt vannak a honvédek. Kizárt, hogy Gizi a hegyen mászkálna éppen most, bármekkora kiránduló is. Hol az eszem, valószínűleg tényleg lázas vagyok. Már szaladt is le a hegyről. Az Egyház utcában lassított csak. Már nem volt annyira kihalt a hegyről lefutó utca, mint mikor fölfelé jött. Szekerek érkeztek a városháza felől, a Bem térre tartottak. Kokárdás fiatalok ültek rajta, tizen-tizenketten is egy szekéren, teli torokból nótáztak. A járókelők megéjjenezték őket, azok

felbátorodva még hangosabban énekeltek. Hirtelen jókora csoport verődött össze gyalogosokból, innen is, onnan is kiáltások vegyültek az énekbe, hogy megjöttek, megjöttek. De kicsodák?

Rumó az órájára pillantott, mert maga is elbizonytalanodott kissé. Égett a halántéka, az időérzéke pedig mindig cserbenhagyta, ha a Szőlő utcában járt. De még csak tizenegyet sem mutatott az óra. Rumó gondolkodott, hogy odamegy hozzájuk, és megmondja nekik, hogy a honvédek még messze járnak, de aztán látta, hogy néhány nemzetőr érkezik, és lecsillapítja a társaságot. Elsősorban a szekerekkel beszéltek, hogy ne ricsajozzanak, arra majd ráérnek este, ha már az ünnepségen túl vagyunk.

Jó, akkor irány a Bem tér, döntötte el a segédfogalmazó, és már loholt is. Titokban remélte, hogy Eller Gizit ott találja. A téren azonban csak a cserkészek unatkoztak. Reggel óta másodjára seprik fel a teret, panaszkodtak, és elfogyott két hordó víz, mind szétspriccolták a por ellen, inni meg nem jut. A dobogó igazán szépen mutatott. Rumó tudta, hogy két egész erdei fenyőt pusztítottak le érte az Újváros lankáiról. Mélyen belelegezte a szédítő gyantaszagot. Csak a halántéka ne lüktetne annyira.

Hol lehet Gizi? Látni akarta, azonnal. Talán a bizottságban van, interjút kér. Akkor irány a városháza.

Egyre több falusi szekérrel találkozott, holott világos utasítást kaptak, hogy a lovakat a Krasznán túl, az újvárosi folyóparton kell kifogni, és onnét gyalogosan átjönni, rendezett sorokban. Nem ért semmit a falusi körút, kesergett a segédjegyző, és megborzongott. A gyomra a nagy ivászat után nehezen jött helyre. Danilovicsné kúrálja sem segített sokat, pedig két órán keresztül áztatta magát a fekete vízben. A zoványi esetet hibáztassa pocsék állapotáért? Máskor is berúgott, egy nap alatt általában helyrejött. A fene a nehéz veresborát, szitkozódott.

A Pokoltón szerencsére nem talált senki más fürdővendéget, nem láthaták, milyen szánalmas állapotban van. De így, ilyen gyengén, étlen-szomjan mégse ülhet a forró vízbe. Danilovicsné rántott disznóherét szolgált fel, mellé borszéki vizet. Alkoholt nem javasol feredés előtt.

Miután végzett az erőt adó étellel, átbotorkált a kabinokhoz. Hallotta zubogni a vizet, ahogy valaki odabent a dézsát töltötte. Elfelejtette megkérdezni a kabinszámot, úgyhogy a vízcsobogás után tájékozódott. A kabinok előtti hosszú folyosó visszhangja azonban összezavarta, mintha minden csapot egyszerre nyitottak volna meg. Sorra tárta ki az ajtókat, a negyedik volt az övé. A gőzben nem látott senkit mégsem a kád körül, kimehetett, míg ő keresgelte a kabint. Vetkőzni kezdett. Sajnálta, hogy nem a hármast

kapta. Becsukta a szemét, miközben az ingét gombolta. A keze nem a saját keze volt, hanem az Eller Gizié. A hármaskabinban voltak, a nő mellbimbója finoman hozzáért a mellkasához, ahogy a gombokkal babrált. Hideg vízcsepp a forró bőrhöz.

A városházán azt mondták, Gizi az előbb ment el. De jó, hogy jössz, a várkertben nem állunk még sehogy, hol az istennyilában késnek a koszorúk. A segédjegyző megpróbálta összeszedni a gondolatait. Eller Gizi nincs itt? A turulmadaras emlékmű koszorúzására a Bem téri fogadóünnepség után kerül sor, mondták gépiesen. A koszorúkat a bejárati bástyában helyezük el addig is, gyakorlati megfontolásból.

Látni akarta a nőt.

Udvary meredt szemekkel nézett rá. Az legalább ötven lépés. Mégis hogy kerülnek azok a koszorúk a kellő időben a megemlékezni kívánók kezébe? A segédjegyző nem tudta. Közelebb kell vinni.

Rumó alámerült a sötét színű vízbe. Az elmúlt nap összes idegessége, legfőképp a szekér rázkódása elől különös, néma burokba csúszott. A burok befogadta őt, nyálkás meleg vette körül. Mozdulatlanul feküdt, lehunytt szemhéjára a víz gyengéden rácsukódott. Próbált minél hosszabb ideig benne maradni, ameddig csak a tüdejébe préselt tartalékkevegő engedte. Női hangot hallott. Igen, ő lesz az. Kinyitotta a szemét. A fürdővíz sárga levében azonban nem a Gizi alakja jelent meg, ahogy várta, hanem a pincében ücsörgő családé. Román szavakat hallott, de nem fogta fel az értelmüket. A lócán üldögélő nyugodt arcú nő arca egyszeriben síkításba torzult.

Rumó rémülten ült föl levegő után kapkodva. A mellkasa feszített, megkapaszkodott a betonkád peremében, de felhúzni nem tudta magát. A keze görcsösen szorította a kád szélét. Csapódott a fürdőház ajtaja. A segédjegyző kiáltani akart, de vagy túl halk volt, vagy egyáltalán nem is jött ki hang a száján. A kád szélén egy bádogcsupor állt, amivel hideg vizet öntenek a forróhoz. Megmarkolta, és teljes erejéből a kabin ajtajának vágta. Odakint abamaradt a csoszogás. Hirtelen csend lett, Rumó a lélegzetét is visszafogta, felkészült egy újabb kiáltásra. Nem volt rá szükség. A kabinajtó óvatosan kinyílt. Fiatal lány dugta be a fejét. A padlón heverő behorpadt csuporra nézett, majd a kád peremét markoló férfira. Segíthetek, kérdezte. A férfi bólintott. A lány tanácstalanul körülnézett, felkapta a férfi ruháit, és a kádhoz vitte. A segédjegyző fölneézett a lányra, aki csak ott állt a ruhákkal. A lány végül letette a kád peremére. Rumó látta, hogy az ing ujjai belelógnak a fürdővízbe, de nem merté elengedni a kád peremét. Nem akart újra alámerülni. A lány megfordult, és kicsoszogott a kabinból. Rumó kinyitotta

a száját, hogy utána kiáltson, de nem tudott. Behunyta a szemét, de ekkor megint a lócán üldögélő családot látta. Mikor kinyitotta, a lány újra ott állt előtte. A kezében vödört tartott, majd hirtelen az edény teljes tartalmát a férfira zúdította. Rumó felordított a jéghideg víztől. Végre hang jött ki a torkán, csodálkozott el, és a nyomást sem érezte a mellkasában többé. A lány sarkon fordult és eltűnt. Rumó felállt, kilépett a kádból. Magára öltötte egyenként az átnedvesedett ruháit.

Odakint tűző napsütés fogadta. A kocsisa az árnyékban aludt. Rumó az órájára nézett. Kétszer hatvan percet volt odabent.

A koszorúkat áthordatta az emlékmű közelébe. Kutyául érezte magát, le kellett ülnie. A várkerten keresztül emberek csoportja igyekezett a Bem tér felé. Dél már jócskán elmúlt, de csak találgatni tudta, hány óra lehet. Föltápáskodott a padról, megindult az emberek nyomában. Elviselhetetlenül forrónak érezte a halántékát, lüktetett a feje.

A bank épülete előtt, a leánygimnáziumtól lejjebb a térig sűrű embertömeg álldogált a járdákon. A segédjegyző átverekedte az embereken magát, de még a Bem tér közelébe sem ért, amikor meghallotta a gépek zúgását. Figyelni kezdett. A motorzúgás a somlyócehi út felől hallatszott, és egyre erősödött. Jönnek, adták egymásnak hátra a szót az emberek. Az út két oldalán állók átkiabáltak egymásnak izgatottan. Az úttestről igyekeztek lehúzódni, legalábbis a tér magasságában, de a tértől följebb teljes szélességében elfoglalta a tömeg. Hiszen csak a Bem térig jönnek, a tértől följebb nem fogják használni az úttestet. A segédjegyző még előrébb küzdötte magát. Azon töprengett, hogy hol csatlakozhatott és hogy csatlakozott-e kellő időben a falusiak díszmenete a bevonulókhoz. A díszkapun innen állt, és várta felbukkanni az emelkedőn az első honvédeket.

A riadt kiáltásokat ekkor hallotta meg.

Valami történik ott elöl, az emelkedő előtt, a kaptatón.

Látnia kell Eller Gizit, zakatolt benne.

És teljes erőből előrébb tülekedett, egy piros-fehér ruhába öltözött pártás nőt kellett odébb löknie, de megtette.

Végre szabad teret látott maga előtt.

A rémült kiáltásokkal az emelkedő innenső oldalán álló tömeg sem tudott mit kezdeni. A hátrébb állók nem is igen foglalkoztak velük, hozzájuk a kiáltásban rejlő fenyegető él eltompulva jutott el, mint a visszhang, amit túl sokáig dobálnak a hegyoldalak.

Rumó és vele együtt több száz ember, akik az első sorban álltak, látták meg a román helyőrség első gépjárművét. A segédjegyzőnek földbe gyöke-

rezett a lába. A teherautó mellett gyalogosok meneteltek, feltűzött szurony-nyal. A magyarok bevonulására érkezett emberek szanaszét futottak, kapualjakba húzódtak, vagy egyenesen az út menti házakba mentek be. Rumó a díszkapu előtt állt. Fölnézett rá. A kormányzó és a miniszterelnök arcképei bámultak vissza rá. Letépett egy hímezett terítőt, és a kaput tartó gerendákba vert hágcsókon föllépkedett az arcképekig. Üggyel-bajjal letakarta a kormányzót, utána a túloldalon Telekit. A kivonulók már nagyon közel jártak. Rumó látta a meglóduló tömeget, akik végre felfogták, hogy el kell tűnniük az utcából. Rumó lemászott a díszkapuról, és ő is rohanni kezdett. A gyalogos katonák puskatussal döngették a kerítéseket. Eldobott zászlókat, bokrétákat, fenyőgallyakat látott a földön szerteszt. Átfutott a túloldalra, be az obeliszk mellé, amit a pestis emlékére emeltek a somlyaiak. Pontosabban azért, mert a pestis elkerülte a várost. Az első teherautó elérte a díszkaput. A ponyva alatt katonák ültek, és puskatussal a platón doboltak egy ütemre. Az autó súrolta a kapugerendákat, de nem tett kárt bennük. Csak most ne történjék semmi, csak most maradjon mindenki higgadt, imádkozott a segédjegyző. A leányiskola felé nézett, látta a kotródó tömeget, ahogy beáramlanak a mellékutcákba, le a várkapu felé vagy fel a Csorgó utcába. Pillanatok alatt kiürült a főutca. A teherautók után egy tank dübörgött, az már nem kímélte a díszkapu gerendáját, nekihajtott. A kapu megdőlt, de nem rogyott össze. A lovasok alatt idegesen táncoltak a hátasok. Villámgyorsan történt. A menet máris eltűnt a városháza előtt. Rumó úgy számította, most hajtanak át a vashídon.

Az utcára árnyékként ráhúzódó némaság és por, ami a katonák után maradt, torkon ragadta. Köhögnie kellett. A lázról megfeledkezett pár percre, de most megint végighullámozott rajta. Innia kell, muszáj meginnia valamit.

Az utcára lassan kezdtek visszazállingózni az emberek. A nemzetőrök, akik a kivonulók felbukkanásakor éjszél voltak, és igyekeztek beterelni a tömeget menedékbe, most a városháza felé igyekeztek. Zavarodottak és ijedtek voltak, elmúlt a korábbi határozottságuk. Néhányan nekiálltak visszaegyenesíteni a megsérült díszkaput. Rumó nem akart a városházára menni. Eller Gizit akarta.

Danilovicsné vendéglőjében egy árva lelket sem talált. Az asztalokon váza, benne kókadó őszi virágok. Valahol nyitva felejtettek egy ablakot, a huzat lobogtatta a sárgára kopott függönyöket. Zsírízű szag úszott a levegőben. Rumó a konyha felé indult. Danilovicsné disznóháját olvasztott. A segédjegyző pénzt vett elő, letette az asztalra Danilovicsné keze ügyébe. A nő futólag ránézett, de a nagy fakanalat nem engedte el, hogy eltegye a pénzt.

A lány, kezdte a segédjegyző, de Danilovicsné tekintetéből megértette, hogy nem kell folytatnia. Rumó bólintott, és kiment. A tó partján a gémeskút mellett megpillantotta a lányt. Intett neki, de az nem akart odamenni hozzá. Kihúzott egy bankót a zsebéből, feléje lobogtatta. De a lány ekkor sem jött oda. A segédjegyző fogott egy jókora kavicsot, letette a bankót a földre, arra meg a követ. A kocsis már a bakon ült. Rumó a fürdőkabinok felé pillantott búcsúzólul, mintha Eller Gizi odabent volna, majd felszállt a szekérre. Mire a Klein-féle téglagyárnál jártak, deket kongattak. A szárítócsűrök egykedvűen álldogáltak, derékig gaz verte föl a tartógerendákat. Mióta Klein csődbe ment, és külföldre szökött, senki nem használta a gyárat. Az igazgatósági épület bejárata üresen tátongott, az ajtaja a földön hevert, az ablak betörve sötétlett, mint egy fogatlan szájüreg, amiből a nyelvet is kitepték.

Az utca, miután tengerpartról csúszik vissza a hullám, hordalékos. A földön szertedobált zászlók, virágcsokrok. Szüleiktől elszakadt gyermekek sírnak, ijedt nevek röpködnek parancsolóan, fenyegetően. A segédjegyző látja Eller Gizit a vámpület mellől előbukkanni, léptei sietősek, arca lán-gol, a térdén horzsolás. Rumó integet neki, de a nő nem veszi észre. Oda kell mennie hozzá. Amikor végre megérinti a nő könyökét, az olyan képpel néz rá, mintha nem ismernék egymást. Kezében füzet, rövidre hegyezett ceruzájával örülten jegyzetel, és közben félhangosan kíséri a leírt szavakat. Jól van?, kérdezi a segédjegyző, hangjába túlzott aggodalmat kever. A nő feddő tekintete hosszan felkapcsolt lámpás, ami egyenesen a valahol a férfiban lappangó atyáskodó központra veti gyilkos fényét, nem tetszik a segédjegyzőnek. Nem szeretné, ha Gizi túlságosan nagy önállóságra tenne szert. Akkor ő mire lenne jó, semmire. Elviszem, hazakísérem, folytatja, mintha nem fogta volna a nő figyelmeztető pillantását. Gizi összecsapja a füzetét, és nevetve néz a férfira. Vagy inkább, a segédjegyzőnek ez az érzése, nem is rá néz, hanem rajta túl, át és keresztül, mintha szagot fogott volna. Hát elfelejtette, hogy tudósítanom kell. Ezt legalább neki szánta. Hallom, egész nap engem kerestt. Ez kifejezetten neki szólt. Rumó válaszolni szeretett volna valamit, de hirtelen nem tudta, miről beszéljen a nőnek. Hogy beleejtette az írógépet a Krasznába? Vagy hogy valószínűleg belázasodott? Vagy netalán, hogy a minap Pokoltón látta őt meztelenül, ahogy becsukta a szemét? Tessék, itt vagyok. A segédjegyző végül annyit nyögött ki, hogy késnek. Eller Gizi kacagós szemekkel nézett rá. Tudom, fennakadás történt Ippon. Fennakadás?, kérdezett vissza dadogva. Már dadog is, remek, mondta a nő, és megint kacagott. Az egész menetszlop megállt, egy órája vesztegelnek Ippon. Este hétnél hamarabb nem érnek ide. Úgyhogy talán hazamegyek. A

segédjegyző azt akarta mondani, hogy de hát pontosan ő is ezt javasolta, de a nő megelőzte. Jobb, ha most egyedül megyek, mondta. Rumó körülnézett. Hemzsegték az emberek körülötte, és ez most meglepte. Mindene égett, valóságos kazán volt. De mi van magával, megsebesült?, kérdezte aggódva Gizi. Bólintani szeretett volna, de csak legyintett. Nézzte, valaki letakarta a kormányzó képét, felháborító. Rumó a díszkapu felé nézett. Épp akkor szedték le a terítőket az arcképekről. Maga tudott a kivonuló katonákról?, kérdezte a nő. Rumó a fejét rázta. A nagykarolyi helyőrség, magyarázta Gizi, de hogy honnét tudta, az a férfi előtt rejtély volt. Remélem, több ma már nem jön. Nem, ez volt az utolsó, próbált okosat mondani a segédjegyző. Akaratlanul is felkeltette a nő érdeklődését, mert fürkésző tekintettel pislogott a segédjegyző arca előtt. Mégis tud valamit, na, ki vele! Rumó legyintett. Azt ajánlotta a nőnek, hogy mivel föl kell mennie a városházára, egy darabon elkíséri. Az Egyház utca aljánál váltak el. Ma még látom-e, akarta kérdezni Rumó, de Gizi már másvalakivel beszélgetett. Szörnyülködtek a korábbi eseten, majd azután valami vidéki ismerősökbe botlott, akiket fölhívott hűsölni a Szőlő utcába. Este hétig úgysem jönnek, mondta magabiztosan, mintha ő volna a katonai attasé.

Rumó kellő távolságból figyelte a nőt. Igen, ide-oda röpködő méh, aki megérezte a levegőben szétáradó pollenillatot. Gizi csak azután küldött egy pillantást felé, hogy az összes meghívott vendégével egyezsége jutott. Azok már elindultak fölfelé a Szőlő utcába, Gizi maradt leghátulra. Nagyon rövid pillantás volt, semmi sem fért bele. Legkevésbé az, hogy a segédjegyző is velük tarthatna.